

שבת לג

משה שווערד

1. חפץ חיים

שבת	ק"ו
<p>מתקבלין למעלה באוצר מלכו של עולם כלל אם לא שעשה תשובה דזה דומה לאחד שהביא דורון למלך בכלי מאוס שבדאי משליכין לו הכל על פניו וענוש יענש כן הוא בזה כל המצות הם דורונות להקב"ה ומכל כלים הנבחרים שיש לו לאדם הוא הפה שבו כח הדיבור שעל ידי זה נבדל האדם מן הבהמה וכשהאדם מטמא ומתעב פיו בדברי נבלות ואחר כך הוא מביא דורון בפיו לה' שמברך אותו בפיו ומהלל שמו אין זה מברך אלא מנאץ והנה אצל נערים ונערות שעושין בפאבריקין יש מהן שמצוי אצלם בעיה חטא של נבול פה מאד ועל ידי זה ממילא באים אחר כך לכמה עונות ועל כן האב שרוצה לרחם על בנו ובתו יראה להתרחק מאד מלמסור אותם לשם אם יודע שיש שם חטא זה, כי דרך האדם ללמוד במעשיו מאנשים שהוא רגיל עמהם, ואחר כך ממילא באים לקלקלים רבים. וכל מי שיש לו מוח בקדקדו יראה לשמור פיו ולשונו שלא להתנאל בדיבורים המתועבים, ואז אשרי לו בזה ובבא.</p> <p>(נדחי ישראל פרק כ')</p>	<p>כל המנבל פיו אפילו חותמין עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה הופכין עליו לרעה (שבת לג.) (מאמר)</p> <p>ידוע שיש עוד סיבה גדולה המביאה לאדם שיהיה לו הפקר איסור עריות והוא על ידי נבול פה, כי ידוע שעל ידי מדת הבושה יש על האדם יראת השם שירא מלחטוא, וזו המדה נקבע באומה הישראלית במעמד הר סיני שירד ה' אז בענן כבוד ונגלה אליהם פנים בפנים, וכמו דכתיב: "ובעבור תהיה יראתו על פנים לבלתי תחטאו", ואמרו חז"ל זו הבושה שכל המתבייש לא במהרה הוא חוטא, ועל כן כשהיצה"ר רוצה להחטיאו מרגילו מתחלה באיסור נבול פה כדי שיסולק מעליו מדת הבושה, וגם ממילא על ידי זה גופא מגרה יצה"ר בנפשיה ונקל לו להחטיאו אחר כך. והנה העון הזה גופא, אפילו אם לא היה בא על ידי זה לאיסור עריות, גם כן עון פלילי הוא שמטמא ומתעב על ידי זה את נשמתו, ואמרינן בגמרא (שבת לג) כל המנבל פיו אפילו נחתם עליו גזר דין של שבעים שנה לטובה הופכין עליו לרעה ד"ו ובעון זה בחורי ישראל מתים וצרות רבות וגזירות קשות מתחדשות ע"ש. וגם ידוע מה דאיתא בספרים שעל ידי עון זה שמטמא ומתעב את כח הדיבור שלו כל דיבוריו שמדבר אחר כך בדברי קדושה כגון קריאת שמע ותפלה, ואיזה ברכה, הכל הוא הולך לטמיון שאין</p>

2. ספר חדושי אגדות חלק ראשון עמוד כה - מסכת שבת

אמר רב חסדא כל המנבל וכו'. פירוש, כבר אמרנו כי החטא נבול פה הוא שחוטא בדבר אשר הוא צורת האדם, במה שהאדם חי מדבר והוא מנבל פה אשר נחשב צורת האדם. ואף אם הוא חוטא בדבורו והוא מחרף ומגדף אין חטא ההוא

מיוחד לפה [כי הוא כפירה]. אבל **נבול פה חטא הזה מיוחד לפה** שאינו עושה דבר רק שמוציא דברי נבלה. ואם הוא מחרף ומגדף חטא הזה שהוא כופר בעיקר וכיוצא בזה. אבל חטא זה נקרא נבול פה שמנבל את פיו והוא חוטא בצורת האדם בלבד שהוא הפה. ולכן [אמר לפני זה] שבשביל חטא [נבול פה צרות] רבות וגזירות מתחדשות, כל זה בשביל שחוטא בצורה שהוא כל האדם, ומפני שהוא כל האדם כי האדם [י מדבר] שכן תרגום אונקלוס [בראשית ב'] ויהי האדם לנפש חיה [והיה] אנשא לרוח [ממלא]. הנה כל האדם במה שהוא אדם שהוא [ח] מדבר, ולפיכך אמר בכאן שצרות רבות מתחדשות בשביל חטא זה, [כי כך ראוי לחטא הזה שהוא בצורה כי אל הצורה נמשך [חל]:

3. שערים מצויינים בהלכה

מעמיקין לו גיהנום. מפרש בכך יהודיע רפעמים מוליכין נשמות הצדיקים על פתח גיהנום כדי למשוך משם נשמות להוציאם, ואפילו אותם שאין קולטים יש להם נחת רוח והנאה מן נשמת הצדיק העוברת, אבל זה מעמיקין לו גיהנום, ואין מגיע לו שום הנאה מצד העברת נפשות הצדיקים.

4. מהרש"א חידושי אגדות מסכת שבת דף לג עמוד א

כל הממרק עצמו לעבירה כו'. כל עבירה סתם דקאמר בכ"מ היא עבירה זנות ואמר שנדון בהדרוקן שהיא מכת חדרי בטן ע"פ מ"ש לעיל היא קלקלה בחדרי בטן תלקה בחדרי בטן:

5. מגן אברהם סימן קג

ד (פמ"ג) (מחה"ש) א"צ להרחיק - ויש מהגדולים שהיה מאנס עצמו שלא להפיה דכמה סבי איעקר מפרקי' דרב הונא שהיו משהיו נקביהם ועוברים על כל תשקצו מחמת כסופא למיזל לצריכהון קמי רבן דבמקום זלותא כה"ג לא חיישינן לאיסור דרבנן וה"ה בנדון דידן ומ"מ קשה הדבר לבדות חלוקים מלבינו (ת"ה) ועמ"ש סי' צ"ב ס"ב בשם הרשב"א דשרי כ"ש בהפחה בעלמא דשרי לשהות עצמו וכ"מ מלשון הרשב"א כמ"ל ועסי' י"ג מ"ש

• מחצית השקל אורח חיים סימן קג

ד) אין צריך להרחיק כו'. שלא להפיה. ואייתי תרומת הדשן שם ראייה מלשון הרמב"ם [תפילה ד, יב] שהוא כלשון המחבר שכתב בקש לצאת ממנו רוח כו' ואינו יכול להעמיד עצמו כו', משמע דאם יכול להעמיד עצמו רשאי להעמיד עצמו:

• מחצית השקל אורח חיים סימן קג

בשם הרשב"א דשרי. להעמיד עצמו מעשיית צרכיו, כל שכן להעמיד את עצמו מלהפיה דאין בו כל כך איסור דבל תשקצו, וכמו שכתב תרומת הדשן שם. ואע"ג דמ"א כתב לעיל סימן צ"ב איפכא ח"ל, אפשר דאף תרומת הדשן לא אסר אלא בעיטוש כו', אבל בעשיית צרכיו מודה להרשב"א, עכ"ל. לא כתב שם כן אלא דרך אפשרות, דאפשר כן דעת תרומת הדשן כדי להשוותו עם הרשב"א, וכמו שכתבו הפוסקים בכמה דוכתיין דעדיף ליישב דעת הפוסקים אף אם

הוא דרך דוחק מלעשות פלוגתא ביניהן, אבל המ"א אליבא דנפשיה סבירא ליה הסברא להיפוך וכמו שכתב כאן, וכנראה מפשטות לשון תרומת הדשן. ועיין שם וגם במה שכתבתי לעיל סימן צ"ב בדברי מ"א:

6. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף מט עמוד ב

מאי עניות? עניות דתורה

7. רש"י מסכת קידושין דף מט עמוד ב

מאי עניות - דהוה ליה סימנא לגסות.

עניות דתורה - דאינה נוחה על גסי הרוח דמתוך גסותו אין משמש כל צרכו ואין מחזר על שמועתו.

8. פתח עינים

ויותר נראה לומר דחיובם אינו מצד מצות תלמוד תורה דכיון דהכתוב מעטינהו מתית ליה להו חיוב ודאי מצד עצם מצות ת"ת. ואולם הך חיובא הוא למען ידעו הדינים שלהם שלא יטעו בהו ונפקא מינה דאי בקיאי בהו אפי' מצד היותן בנן דמוריין או שלמדום פעם אחת ואיתנהו בזכירה תו ליכא שום סרך חניב שילמדו אמילו דינים שלהם דהא פטירי מת"ת. וזה נראה אמת ויציב. ומיהו הני שינויי אינם אלא למאי

נשים יוכיחו. ק"ק לפי מ"ש מרן בב"י א"ח סימן מ"ז משם האגור וסמ"ג וכן כתב מרן בב"י י"ד סי' ש"מ וכ"כ מור"ם י"ד סימן רמ"ז דנשים חייבות ללמוד הדינים דשייכי להו מה יוכיח הכא מהני נשי להדר ליה שמבטלות ללמוד דיני דשייכי להו. וכיוצא בזה שמעתי

• עו"ע בעמק ברכה [מובא במראה מקומות לברכות דף יא]

9. בן יהודע

הקשו מחיטות כונחם על חיטות של בית רבן שהם גוססין בחורה דלחן ככנה למר שימחו בעון ביטול חורה לחתונה מאחר שהם עתים מקיימים עסק החורה ולדוקים צו אצל כשניל עון אחר אפשר שימחו בעון אביהם מאחר שהם קמנים ופולס צרעות אביהם אך רשביי הכז כונחם להקשות מן חיטות הקמנים ביחד שאין סולבים לביה הספר כי באלו שכיחה מיתה נפוי ולכן השיב להם דמבטלים אביהם ונחה חזרו והקשו לו צפירות מחיטות לבית רבן והשיב זו נזרה מלך דלתי"ש שטוסקים בחורה ימחו בעון ביטול חורה של אביהם :

דף ר"ג ט"ז חיטות יוכיחו מקשים אמאי לא קשיא מחיטות על ר"י ועל ר"ח ברבי יוסי ובשלמא מננים ליכא קשיא על ר"י משום שהם מלוים על ש"ד והלשתי"ר גורס ש"ד דלר"ל לישנה הלחאי קטיל חלחאי וכיון דלחאי להיוה צו ש"ד לכך נעשים צו וכן על ר"ח ברבי נמי לא קשיא מננים דהם מלוים על הגזל וכיון דלחכנים גזל צפיהם לכך לוקחין אף מחיטות קשיא להרוויחו וי"ל כס"ד דלא קשיא לר"י ולר"ח מחיטות ד"ל חמה לוקחין בעון אביהם וכמיש לעיל בעון נדבים צנים ממים בשם קמנים שנלמד ובגל חטאת ידוך אלו צנו ונעתיז של אדם אך לרשביי

10. הגהות יעב"ץ

ר"ח נס סיס עמלא מקשו: [ישן סגן יסודס כ"ג וספר דברי"ס. ר"ז רחמי צפ"י שר"י בן גרים סיס מל"א ולפי זה יסכן שמקיים גיורא עד י' לא סבוי ארמאי קמיס [סנהדרין ז"ד] :

11. בן יהודע

שם ראש המדברים בכל מקום י"ל כס"ד אפי"ג שחי דבר זה ט"ס גיורא המגן בשניל כבודם. הלנה גם מן השמים היה רען בדבר זה כי רלוי היה לכך מצד בחינהו ושרשו והוא ט"ס מ"ש לשי"ל בך כ"ס בשם רבינו הרר"י ז"ל בשטר הגלגולים עמי"ם ברבי יהודה בן עננאי שהיה דומה למלאך ישי"ש וממלא כי מצד שרשו ונחניהו רלוי להי"ת ראש המדברים ה"י כי הוא משרש קין שהוא הבכור ועוד שזכה לבחינה נפש דליליות שהיה כבוד הדיבור כהדיבור הוא נעש לכך יסיה הוא ראש המדברים וגם בכל מקום י"ן כי זכה לבחינה הנפש דליליות ככולה גם ב"י"ש לכן הוא ראש בכל

12. פתח עינים

בעידן צלויי לבשי מיכסו ומצלו. התוס' לעיל
דף י"א גבי מאי דאמר ר' יוחנן התם
דכגון רשב"י וחביריו דתורתן אומנותן מפסיקין
לק"ש ואין מפסיקין לתפלה כתבו דמצלו היינו
ק"ש. ואני בעיני בספרי הקטן ברכי יוסף א"ח

13. הגהות יעב"ץ

אדם משה : שם שמו רפנ"י תהיה . נ"ץ כשנ"י
אד"ר נראה שיהי רפנ"י תהיה של רפנ"י וע"כ האחד
ש"ס . אמנם בספר הושר מראה סתירה בזה . כי
כ"ח מוכח שר"ה כס דרשב"י היה תמו רפנ"י :

14. בן יהודה

שם האיל והאחרים ניסא אחיל לחקין מלתא ויל
מאי תנייה הוה כהא וניל בס"ד דידוע דלרזיל
אם אדם עושין לו כס מנבין לו מחיובין אך יש לדיקים
שיעשה להם כמה נשים ואינו מנכה להם כלום אלא
עושה עמהם הנסים בחורה נדקה ודמ"ש בס"ד ט"ס
ישא ברכה מלת ה' ונדקה מלתי ישעו אמנם זה
תלוי בדבר אחד שאם אוחז לדיק אורב לעשות חסד חס
עם הבנות שבושין להם עונה שאין לו הגאה ממנו

אז מזה נגזר מזה יעשה לו הקב"ה נסים בחורה
נדקה ומחנה חס שאין מנכה לו מחיובין כלום ח"ש
בין ולחמיהם ניסא בבחינה המוכח והמים ונשמתי
נמשה לו בברי סגל אחיה בכלל המושין לו כס מנבין
מחיובין לכן לחקין מלתא שחול דבר הגאה לבנות
שאין לשמו הגאה ממנו ולא ממילא גם הקב"ה יתנהג
עמי בחמה החסד ולא ינכה מחיובין בשביל הנסים
ולכן חיה דבר טוב לבני אדם בעניות המקום מן
הממלא ומה לא היה נדך חס כלל כי לא היה נד
עם ומ לא היה כסן :

15. שערים מצויינים בהלכה

איתרחיש להו ניסא איברי להו חרובא.
מקשים האיך אכלו מזה הא הוי
ערלה ונטע רבעי. ונראה דבתוספתא (ערלה
פ"א) איתא פרט לעולה מאליו שפטור
מעולה, והנה במשנה (פ"א מ"ב) איתא
להיפוך דעולה מאליו חייב בערלה, וכתב
במשנה ראשונה דהתוספתא מיירי בעולה
מאליו במקום יערים ובמדבר והמשנה מיירי
בעולה מאליו בישוב. ולפי"ו לא קשה דביער
ובמדבר בעולה מאליו פטור, ושם היה המערה.

16. בן יהודה

שם שם בנפוי שם בנפוי שם בחורה ויל היל
להקדים חורה ולמה הוהו בלחונה ויל
בס"ד כי מי שיש לו תחומים והכאחות בנפוי אינו
יכול לחזה שם בחורה כי יסורי עפו יטבו לו ביטול
חלוקתן מי שאינו עשיר או יש לו טובה וזוהי זו הפסדות
אין לו דעת לעלה ללימד התורה לכן הקדים בחים
אלה עמד מאחר שהיה שם בנפוי באין לו שום מחס
ומכאוב וגם שם בנפוי שהיה עשיר ולא היה לו שום
הפסד וזק בנפוי לכן היה שם בחורה או ניל בס"ד

17. ספר חזושי אגדות חלק ראשון עמוד כח - מסכת שבת

שלם בגופו וכו'. פירוש שהיה השגחת הש"י עליו בכל הדברים אשר שייכים אל האדם דהיינו גופו וממונו ושכלו היא תורתו. ואלו ג' דברים הם כל החלקים השייכים אל האדם, אשר נזכרו [בכתוב] (דברים ו') בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, ואין חלק אחר שייך לאדם יותר מאלו ג' חלקים, כי האדם יש לו גוף וממון ותורה ודבר זה מבואר מאוד:

18. בן יהודע

שם יתן עינו בו ונשאו נל של עמנו פירש רש"י
בשם שנתקב בשם ונפל חזמן הרבה י"ל למה לזה
נשאו כך ולא המים אוחו שנראה מה הדם כמו בפסיה
לאוחו סבא דלמר יתיב ציה טייה ונה נפסיה ונ"ל
בסיד כי הסבא דבר עמו אוחס דברים כבהמ"ד או
בחוק כתי ישראל דאין לו סחד מעלילס א"ל ליסודס בן נחיס
מלאו בשוק במקום דמאוס סס גוייס וחס פן יתבו עניניה
עניו ונל יהודיס סהו עומדים סמאוס אלו עמד אוחס
הנחיס אוחו כנשיטת רנל וכיואל כיון שמללחו מה מוסלך
כיתחס ודכס של עכוס להתעולל עליות כרשע על
היסודיס לכך נשאו נל של עמנו סהו בשם שנתקב
בשם ונפל חזמן רב דלו לא יש מקום ציה להתעולל
שמה הרע אוחו כיון סהו נל של עמנו ואין סס
אוחס הדס ארלה לכך סוגך כתי לפרש ונפל חזמן

19. פתח עינים

דף ל"ד. אמר הוא סבא טיהר וכו'. כתבו התוס'
בחולין דף ו' יש מפרשים דכל
מקום שהוא מזכיר **הוא סבא** הוא אליהו ואי
אפשר לומר כן פ' במה מדליקין בעובדא דרשב"י
עכ"ל והנה על הי"מ ל"ק משמעתיך דלעולם כי
קאמר **הוא סבא** הוי אליהו זכור לטוב אמנם
היכא דבהוא ענינא אדכר אליהו בהדיא ושוב
קאמר **הוא סבא** לאו היינו אליהו הנביא על דרך
שכתבו התוס' ברכות דף ט' דבריתא דקתני

20. ברכי יוסף אורח חיים סימן לב: ד

דין יב. ולא מעור דג אפילו הוא טהור וכו'. בשבת דף ק"ה בעא מיניה מר בריה דרבינא מר"ב בר יצחק מהו לכתוב תפילין על גבי עור של דג טהור, א"ל אם יבא אליהו ויאמר, מאי אם יבא אליהו ויאמר, אלימא אי דאית ליה עור וכו', אלא אם יבא אליהו ויאמר אי פסקה זוהמא מיניה. ופירש"י: מאי אם יבא אליהו ויאמר. התר ואיסור אין תלוי בו דלא בשמים היא, עכ"ל. **ומהכא משמע דבספיקא דדינא לא עבדינן על פי אליהו דלא בשמים היא.** וכ"כ הרמב"ם בהקדמתו לפירש המשנה שאין להוסיף או לגרוע במצוה על דרך נבואה בשום פנים, וכן אם יעיד הנביא שהקב"ה אמר אליו שהדין במצוה פלונית כך וכי סברת פלוני אמת יהרג הנביא שהוא נביא שקר, עכ"ל. וכ"כ בחיבורו פ"ט דיסודי התורה (ה"א).... ונראה דכונת כלהו רבוותא הנאמרים באמת, היינו שאליהו הנביא סבר כך או יפרש כך מכח חכמתו הרמה וידיעתו השלימה, לא שיאמר כן בדרך נבואה, דודאי אם אמרה בדרך נבואה לא צייתנן, דלא בשמים היא. ומ"ש רש"י בסוגיין היינו אם יאמר אליהו בדרך נבואה דוקא. ומיהו ק"ק בסוגיין ופירש"י, דמאן שם ליה לאסבורי דאם יבוא אליהו ויאמר, היינו בדרך נבואה, כי היכי דתיקשי עליה, ולימא דאם יבא אליהו ויאמר היינו שמחכמתו כי רבה יורה יורה ידין דין, וכמ"ש. ויש לישב... וראה ראיתי למהר"ם ה' חביב בתוספת יום הכפורים דף ד' (יומא עה א ד"ה תניא) שכתב וז"ל, וכן נ"ל שהוא לענין הדין דאין הולכין אחר נביא שיאמר בענין ספק בן שבעה לראשון, פלוני הוא בן פלוני, או פלוני מכר עבדו לפלוני, דעפ"י שנים עדים יקום דבר כתיב. והאריך בזה. **והקשה לפ"ז במ"ש (ביומא שם) שהמן היה מגיד הספיקות. וכן בההיא דרשב"י פ"ב דשבת (לד א).** וניהא ליה דעפ"י הדינין וההלכות היה פוסק הדין משה רבינו, ולאמת דבריו בא האות העומ'ר שכנגדו מוכיח. וכן רשב"י אגמריה סמיה. עין בדבריו באורך. למדנו מדברי הרב דלא מיבעיא בספיקא דדינא שאנו מסתפקים, דאין לסמוך על דברי נביא, אלא אפילו אם הדין פשוט לנו אלא שאנו מסתפקים במציאות היכי הוי, גם בזה אם בא נביא ואמר שהמציאות כך הוא, לא סמכינן עליה. וכן מתבאר שסבר הרב בני דוד בריש ספרו, עיין בדבריו. **... אמנם לקושטא דמילתא דברי מהר"ם ה' חביב והרב בני דוד, דסברי דאף בספק מציאות אין נביא רשאי להעמידנו גופא דעובדא היכי הוה, מדעתי כי קשים.** אי בעית אימא גמרא, ואי בעית אימא מיסודן של ראשונים. הלא מראש שמועה זו נאה דאתאן עליה, דאסיק דאם יבא אליהו ויאמר לדג דפסקה זוהמא מיניה, מכשירינן ליה. **דאלמא בספק מציאות כן הודע ונביא, שמעינן ליה.** ועוד מן הדא דאמרנו בברכות דף ל"ה ע"ב לכשיבוא אליהו ויאמר אי הוייא קביעותא. ...